

10.10.2018

Literaturoznawstwo

Melancholia, nuda i czas w prozie Jarosława Iwaszkiewicza

Wydawnictwo:: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN: 978-83-7865-630-2

W książce podjęty został temat przemijania w powieściach i opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza z lat 20. i 30. XX wieku.

W książce podjęty został temat przemijania w powieściach i opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza z lat 20. i 30. XX wieku, takich jak: *Księżyc wschodzi*, *Zmowa mężczyzn*, *Brzezina*, *Panny z Wilka* oraz *Pasje błędmierskie*, zestawionych z wybranymi utworami prozatorskimi z późniejszego okresu jego twórczości: z *Tatarakiem*, *Czwartą symfonią* oraz *Sława i chwała*. Bohaterowie wczesnej prozy Iwaszkiewicza wykazują szczególną wrażliwość na przemijanie jednostkowego istnienia, a towarzyszy im przerażenie fatalizmem świata widzianego w wymiarze kosmicznym. Ich działania i myślenie w znaczącym stopniu determinuje trauma wynikająca z zanurzenia w niepowstrzymanym nurcie biegnącego czasu, w rzece zmieniających się zjawisk, których nie sposób unieruchomić, a wręcz przeciwnie – którym trzeba bezwolnie się poddać. Owa uległość nie oznacza bynajmniej wyzbycia się wewnętrznego buntu jednostki, która poszukuje ukojenia egzystencjalnego niepokoju w różnego rodzaju działaniach obronnych, czy sublimacyjnych (np. ucieczka w myślenie panteistyczne, samobójstwo).

W zakończeniu pierwszej części monografii zastanawiam się więc, jakie mechanizmy obronne przed upływem czasu (degradującemu bardziej niż umysł, fizyczność i seksualność człowieka) uruchamiają bohaterowie prozy Iwaszkiewicza, usiłując wstrzymać, a nawet cofnąć zegar przemijania, a także staram się ocenić, na ile podejmowane przez bohaterów próby są skuteczne.

Drugą część książki poświęcam późniejszej prozie Iwaszkiewicza, reprezentowanej przez opowiadania *Czwarta symfonia* i *Tatarak* oraz powieść *Sława i chwała*, zauważając zarówno utrzymanie się w melancholijnym klimacie, z jakim odwzorowywany jest świat przedstawiony, jak też kształtowany jest obraz bohaterów, szczególnie tych płci męskiej, którzy niejednokrotnie w melancholijnym tonie swoich przeżyć sublimują homoerotyczne skłonności i tęsknoty.

Świat postaci zaludniających karty analizowanej prozy podszyty jest nie tylko melancholią i nudą, ale też doświadczeniem śmierci i erotyki, przenikających się

nawzajem, stanowiących inicjacyjne doznania, uwikłane niejednokrotnie w kontemplację natury i sztuki. Wśród doświadczeń ciała szczególnie istotne są te związane z seksualnością, zarówno w wymiarze hetero-, jak i homoseksualnym, równie ważne w młodości, jak i w wieku dojrzałym, czy starości. Doświadczenia te niewątpliwie pogłębiają melancholię bohaterów, zwłaszcza w przypadku doznań nieheteronormatywnych, z którymi zmagał się twórca i jego bohaterowie. A choć Iwaszkiewicz nie dociekał przyczyn homoseksualności i daleki był od walki o prawa mniejszości seksualnych, skupiając się raczej na kamuflowaniu, sublimowaniu popędu w literaturze, to niewątpliwie stał się w jakiejś mierze prekursorem i patronem emancypacji takiej właśnie literatury, dziś już głośno i otwarcie pokazującej *coming out* twórców i bohaterów literackich, nie podlegających podobnemu wykluczeniu i napiętnowaniu, jakie miały miejsce w dwudziestoleciu. W tym sensie pisarz ten jest autorem niezwykle queerowym, melancholijnie poszukującym swego miejsca poza binaryzmem płci, obok homospołecznych wspólnot.

Spis treści

W załączniku

Rok publikacji: 2018

Strony: 341

Do pobrania:

- [zwolinska_-_iwaszkiewicz_spis_1.pdf](#)

Słowa kluczowe: Iwaszkiewicz, Jarosław